

НАЦІОНАЛЬНА ШКОЛА СУДДІВ УКРАЇНИ
Одеське регіональне відділення

«Контроль за виконанням судового рішення в
адміністративному судочинстві»

1 грудня 2020 року

Зміни до Конституції України щодо правосуддя та нові підходи до застосування принципу обов'язковості виконання судового рішення під час вирішення публічно-правових спорів

Ян Берназюк
суддя Касаційного адміністративного
суду у складі Верховного Суду

Частиною 5 ст. 124 Конституції України у редакції, яка діяла до 30 вересня 2016 року (набрання чинності Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» № 1401-VIII від 2 червня 2016 року (далі – Закон № 1401-VIII), було передбачено **судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території України.**

Натомість Законом № 1401-VIII Конституція України була доповнена ст. 129-1, положення якої визначають, що **суд ухвалює рішення іменем України; судові рішення є обов'язковим до виконання; держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку; контроль за виконанням судового рішення здійснює суд.**

Основною конституційною засадою судочинства визначено **обов'язковість судового рішення** (п. 9 ч. 2 ст. 129 Конституції України), що є однією із важливих складових принципу правової визначеності, а також права на справедливий суд, закріпленого у ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

При цьому слід зазначити, що внесенні Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» № 1401-VIII від 2 червня 2016 р. зміни до Конституції України зумовили появу нових підходів до застосування принципу обов'язковості виконання судового рішення, зокрема, під час вирішення публічно-правових спорів.

Вказаним Законом Конституція України була доповнена ст. 129-1, положення якої визначають, що:

- ▶ суд ухвалює рішення іменем України;
- ▶ судові рішення є обов'язковим до виконання;
- ▶ держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку;
- ▶ контроль за виконанням судового рішення здійснює суд

Вказані конституційні положення знайшли своє продовження у Кодексі адміністративного судочинства України (КАС України), інших процесуальних кодексах, а також у Законі України «Про судоустрій і статус суддів».

- ▶ ст. 2, ч. 2 ст. 14 КАС України та ч. 2 ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» регламентовано, що судові рішення, які набрали законної сили, є обов'язковими до виконання всіма органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими особами, фізичними і юридичними особами та їх об'єднаннями на всій території України.

Отже, однією з новел конституційної реформи у сфері правосуддя стало те, що повноваження стосовно здійснення контролю за виконанням судового рішення закріплено на рівні положень Основного Закону України; внесені зміни визначили, що обов'язковість судового рішення поширюється не лише на територію України; відповідальність за виконання судового рішення покладено на державу, а контроль за цим процесом – на суд, що виніс відповідне рішення.

На важливість належного виконання судового рішення неодноразово наголошував у своїх рішеннях Конституційний Суд України.

Право на судовий захист є конституційною гарантією прав і свобод людини і громадянина, а обов'язкове виконання судових рішень – складовою права на справедливий судовий захист (абзац 5 п.п. 2.1 п. 2 мотивувальної частини рішення від 26 червня 2013 р. № 5-рп/2013).

Невід'ємною складовою права кожного на судовий захист є обов'язковість виконання судового рішення. (пункт 2 мотивувальної частини Рішення від 13 грудня 2012 р. № 18-рп/2012).

Невиконання судового рішення загрожує сутності права на справедливий розгляд судом (пункт 3 мотивувальної частини Рішення від 25 квітня 2012 року № 11-рп/2012).

За позицією Конституційного Суду України, висловленої у Рішенні від 15 травня 2019 року № 2-р(II)/2019 **судовий захист прав і свобод людини і громадянина необхідно розглядати як вид державного захисту прав і свобод людини і громадянина, і саме держава бере на себе такий обов'язок** відповідно до ч. 2 ст. 55 Конституції України (абзац 15 п. 3 мотивувальної частини Рішення від 7 травня 2002 року № 8-рп/2002); **право на судовий захист є гарантією реалізації інших конституційних прав і свобод, їх утвердження й захисту за допомогою правосуддя** (абзац 8 п. 2.1 п. 2 мотивувальної частини Рішення від 23 листопада 2018 року № 10-р/2018).

Також, Конституційний Суд України, взявши до уваги ст. ст. 3, 8, ч. ч. 1, 2 ст. 55, ч. ч. 1, 2 ст. 129-1 Конституції України, свої юридичні позиції щодо визначення виконання судового рішення складовою конституційного права на судовий захист, дійшов висновку, що **держава, створюючи належні національні організаційно-правові механізми реалізації права на виконання судового рішення, повинна не лише впроваджувати ефективні системи виконання судових рішень, а й забезпечувати функціонування цих систем у такий спосіб, щоб доступ до них мала кожна особа, на користь якої ухвалене обов'язкове судове рішення, у разі, якщо це рішення не виконується, у тому числі державним органом.**

На підставі аналізу ст. ст. 3, 8, ч. ч. 1, 2 ст. 55, ст. 129, ч. ч. 1, 2 ст. 129-1 Конституції України у їх системному зв'язку, Конституційний Суд України у Рішенні від 15 травня 2019 р. № 2-р(II)/2019 констатував, що **обов'язкове виконання судового рішення є необхідною умовою реалізації конституційного права кожного на судовий захист, тому держава не може ухилятися від виконання свого позитивного обов'язку щодо забезпечення виконання судового рішення задля реального захисту та відновлення захищених судом прав і свобод, законних інтересів фізичних та юридичних осіб, суспільства, держави.**

Визначений у законі порядок забезпечення державою виконання судового рішення має відповідати принципам верховенства права та справедливості, гарантувати конституційне право на судовий захист; невиконання державою позитивного обов'язку щодо забезпечення функціонування запроваджуваної нею системи виконання судових рішень призводить до обмеження конституційного права на судовий захист та нівелює його сутність.

Важливою конституційною гарантією забезпечення обов'язковості судового рішення є **судовий контроль за його виконанням**.

З цією метою КАС України визначає систему процесуальних засобів, які адміністративні суди вправі застосовувати для забезпечення своєчасного, точного, неухильного та повного виконання судового рішення.

Аналіз положень КАС України дає підстави виокремити такі основні процесуальні засоби, за допомогою яких адміністративний суд забезпечує належне виконання судового рішення, яке набрало законної сили:

- 1) роз'яснення судового рішення (ст. 254);
- 2) судовий контроль за виконанням судового рішення (ст.ст. 382, 383); 3) заміна сторони виконавчого провадження (ст. 379);
- 4) поновлення пропущеного з поважних причин строку пред'явлення виконавчого листа до виконання (ст. 376);
- 5) відстрочення чи розстрочення виконання судового рішення, зміна чи встановлення способу і порядку виконання (ст. 378);
- 6) зупинення виконання судових рішень лише у виключних випадках (ст. 375);
- 7) застосування як преюдиційних обставин, встановлених у судовому рішенні, що набуло законної сили, під час судового розгляду іншої справи (частини четверта – сьома ст. 78) тощо.

Роз'яснення судового рішення

Стосовно роз'яснення судового рішення, то в судовій практиці сформувалася стала правова позиція, відповідно до якої необхідність у такому роз'ясненні зумовлена:

- ▶ нечіткістю судового рішення за змістом або коли воно є незрозумілим як для осіб, стосовно яких воно ухвалене, так і для тих, які будуть здійснювати його виконання;
- ▶ роз'яснено може бути рішення суду, якщо без такого роз'яснення його реалізація є ускладнена, оскільки спостерігається значна ймовірність неправильного його виконання внаслідок неясності резолютивної частини рішення.

Тобто **роз'яснення рішення суду** – це засіб виправлення формальних недоліків судового акта, який полягає в усуненні неясності судового акта, викладення рішення суду у більш ясній та зрозумілій формі.

- ▶ До такого висновку дійшов Верховний Суд, зокрема, в ухвалах від 18 жовтня 2018 р. у справі № 823/867/16, від 21 серпня 2018 р. у справі № 803/3805/15 тощо.

Касаційний суд відмовив у задоволенні заяв про роз'яснення судового рішення, виходячи з того, що із зазначених заявниками мотивів звернення не вбачалося зв'язку між порушеними питаннями та змістом винесеного рішення.

Верховний Суд підкреслив необхідність чіткого визначення в заяві про роз'яснення судового рішення, у чому саме полягає незрозумілість його змісту; які формулювання викликають труднощі у його розумінні або виконанні.

Судовий контроль

Ще одним процесуальним засобом забезпечення належного та своєчасного виконання судового рішення є судовий контроль, підстави та порядок здійснення якого визначені ст. 382 та ст. 383 КАС України.

Стосовно сутності судового контролю у постанові Верховного Суду від 21 серпня 2019 р. у справі № 295/13613/16-а зазначено, що статтями 382–383 КАС України визначено такі види судового контролю за виконанням судового рішення, як:

- ▶ зобов'язання суб'єкта владних повноважень подати звіт про виконання судового рішення
- ▶ визнання протиправними рішень, дій чи бездіяльності, вчинених суб'єктом владних повноважень – відповідачем на виконання рішення суду.

При цьому Верховний Суд зазначив, що наявність у КАС України спеціальних норм, спрямованих на забезпечення належного виконання судового рішення, виключає можливість застосування загального судового порядку захисту прав та інтересів стягувача шляхом подання нового позову. Судовий контроль за виконанням судового рішення здійснюється у порядку, передбаченому в КАС, який не передбачає можливості подання окремого позову, предметом якого є спонукання відповідача до виконання судового рішення.

На цій підставі Верховний Суд дійшов висновку, що **вимоги про визнання протиправними рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень, які прийняті (вчинені або не вчинені) на виконання судового рішення, в окремому судовому провадженні не розглядаються.**

Слід зазначити, що аналогічна правова позиція міститься також у постановках Верховного Суду від 17 квітня 2018 р. у справі № 819/1430/17, від 12 листопада 2018 р. у справі № 806/3099/17 та від 21 листопада 2019 р. у справі № 802/1933/18-а.

Заміна сторони виконавчого провадження

Заміна сторони виконавчого провадження (ст. 379 КАС України) як процесуальний засіб забезпечення належного виконання судового рішення в адміністративній справі застосовується адміністративними судами у разі необхідності заміни сторони, яка має виконати судове рішення, якщо така сторона вибула зі складу учасників виконавчого провадження внаслідок її ліквідації або передачі повноважень у відповідній сфері іншому суб'єкту. Така заміна здійснюється у порядку процесуального правонаступництва.

- ▶ правонаступництво в сфері управлінської діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування (публічне правонаступництво) передбачає повне або часткове передання (набуття) адміністративної компетенції одного суб'єкта владних повноважень (суб'єкта публічної адміністрації) до іншого або внаслідок припинення первісного суб'єкта, або внаслідок повного чи часткового припинення його адміністративної компетенції. *(Зазначена правова позиція міститься, зокрема, у постановвах Верховного Суду від 25 квітня 2019 р. у справах № 2а-8478/12/1370, № 815/2345/13-а, № 2а-9319/12/1370, № 813/3876/13-а тощо.)*

У цих справах Суд дійшов висновку про те, що **у разі, якщо повноваження, які необхідні органу для виконання судового рішення, зберігаються за таким органом, то відсутні підстави для заміни сторони виконавчого провадження.**

Водночас у випадку, якщо відповідний орган хоча й зберігає відповідні повноваження, але тимчасово їх не здійснює, що призводить до тривалого невиконання судового рішення, адміністративний суд **може допустити заміну сторони виконавчого провадження.**

У постанові від 27 грудня 2019 р. у справі № 757/42871/15-а Верховний Суд, розглянувши касаційну скаргу фізичної особи на рішення судів першої та апеляційної інстанції щодо відмови у задоволенні подання державного виконавця щодо заміни сторони виконавчого провадження стосовно поновлення виплати пенсії, дійшов висновку, що суди неправильно застосували норми матеріального та процесуального права стосовно заміни сторони виконавчого провадження її правонаступником, відмовивши у задоволенні відповідного подання.

Верховний Суд зазначив, що суди не врахували, що судове рішення набрало законної сили та не виконується більше ніж 3,5 років; позивачами у цій справі є особи, які виїхали на постійне місце проживання за межі України; встановлення можливості заміни сторони виконавчого провадження ініціювала саме держава в особі державного виконавця; мотивом відповідного подання державного виконавця була неможливість виконання судового рішення, яке набрало законної сили, через фактичну відсутність боржника за місцем реєстрації. Проте, відсутність механізму визначення правонаступника територіальних органів Пенсійного фонду України, які тимчасово не здійснюють своїх повноважень, не може бути підставою для невиконання судового рішення, що набрало законної сили.

У цій справі Верховний Суд сформулював правову позицію, відповідно до якої **для встановлення можливості заміни сторони виконавчого провадження – суб'єкта владних повноважень, який тимчасово не здійснює своєї діяльності, з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень необхідно застосовувати положення ч. 6 ст. 7 КАС України.**

Поновлення пропущеного з поважних причин строку пред'явлення виконавчого листа до виконання

Відповідно до ст. 376 КАС України, адміністративні суди можуть застосовувати такий засіб забезпечення обов'язковості судового рішення, як поновлення пропущеного з поважних причин строку пред'явлення виконавчого листа до виконання.

Підставами поновлення строку для пред'явлення виконавчого листа до виконання можуть бути лише визнані судом **поважні причини пропуску строку**.

При цьому, при встановленні можливості визнання поважними причин пропуску строку суд має встановити дійсні обставини, що зумовили таку ситуацію, та належним чином мотивувати своє рішення. Поважними за змістом ст. 376 КАС України визнаються лише обставини, які є об'єктивно непереборними, не залежать від волевиявлення сторони та пов'язані з дійсними істотними перешкодами чи труднощами для своєчасного вчинення сторонами у справі відповідних процесуальних дій.

У постанові від 7 лютого 2019 р. у справі № 2а/1570/3419/2011 Верховний Суд зазначив, що підставою для відмови особі в поновленні строку для пред'явлення виконавчого листа до виконання є вчасне отримання нею примірника виконавчого листа та не вчинення, без поважних причин, юридично значущих дій для виконання судового рішення.

При цьому, якщо сторона виконавчого провадження вважає, що державним виконавцем безпідставно повернуто виконавчий лист у зв'язку з пропуском строку пред'явлення його до виконання або у зв'язку з безвідповідальним відношенням державних виконавців до своїх посадових обов'язків, то вона не позбавляється можливості в установленому законом порядку оскаржити відповідні дії та рішення державних виконавців

Відстрочення чи розстрочення виконання судового рішення, зміна чи встановлення способу та порядку виконання

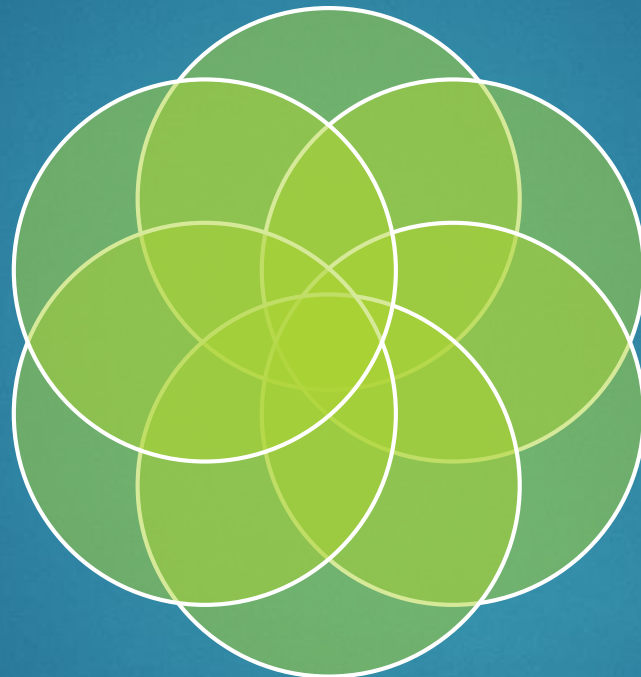
З метою забезпечення належного виконання судового рішення в публічно-правових спорах адміністративні суди можуть здійснювати відстрочення чи розстрочення виконання судового рішення, зміну чи встановлення способу та порядку виконання (ст. 378 КАС України).

Вказані процесуальні засоби адміністративні суди можуть застосовувати у **ВИКЛЮЧНИХ** випадках, зокрема, якщо сторона доведе наявність обставин, що суттєво ускладнюють або унеможливають виконання судового рішення.

До таких обставин належать,
зокрема:

хвороба
боржника або
членів його сім'ї.

стихійне лихо.

наявність загрози
банкрутства юридичної
особи-боржника.

скрутне
матеріальне
становище
боржника

інші об'єктивні
екстраординарні
події тощо.

При цьому, як зазначив Конституційний Суд України у Рішенні від 26 червня 2013 р. № 5-рп/2013, розстрочення виконання рішення суду означає виконання його частинами, встановленими судом, з визначеним інтервалом у часі; строки виконання рішення частинами (сплата грошових сум частками тощо) визначаються судом.

Конституційний Суд України у цьому ж Рішенні також зазначив, що розстрочення виконання рішення має базуватися на принципах **співмірності та пропорційності** з метою забезпечення балансу прав і законних інтересів стягувачів і боржників. При встановленні можливості розстрочення виконання рішення, суд не може змінювати суті винесеного у справі рішення.

У постанові від 11 грудня 2018 р. у справі № 2а-9247/10/0570 Верховний Суд погодився із судом апеляційної інстанції про наявність обставин, що перешкоджають належному виконанню судового рішення та визнав можливим відстрочити виконання постанови суду першої інстанції строком на 12 місяців.

При цьому, обставиною, що перешкоджала належному виконанню судового рішення, визнано скрутне фінансово-економічне становище підприємства-боржника та наміри погашення заборгованості в майбутньому, оскільки підприємство планувало вжиття заходів для отримання прибутку, необхідного, зокрема, для реалізації обов'язків щодо виконання судового рішення.

По суті, відстрочення чи розстрочення виконання судового рішення застосовується з метою зменшення надмірного тягара на боржника, якщо такий тягар може призвести до виникнення ситуації, за якої виконання судового рішення стане взагалі неможливим.

Зупинення виконання рішення суду, що набрало законної сили

До процесуальних засобів, пов'язаних із забезпеченням обов'язковості судового рішення, слід віднести також право суду касаційної інстанції зупиняти виконання рішення суду, що набрало законної сили, лише у **ВИКЛЮЧНИХ** випадках (ст. 375 КАС України).

За загальним правилом, якщо під час касаційного перегляду рішень судів першої та/або апеляційної інстанцій сторона подає клопотання про зупинення виконання судового рішення, яке набуло законної сили, Верховний Суд виходить з того, що для зупинення виконання судових рішень, що допускається як винятковий захід, мають бути поважні причини. Заява про зупинення виконання судового рішення має бути мотивованою, містити підстави, підтверджені належними доказами.

Сподівання та припущення заявника на конкретні результати касаційного розгляду справи не можуть бути підставою для зупинення виконання судового рішення, що набрало законної сили. Таке зупинення не може порушувати балансу інтересів сторін, а також прав осіб, які брали участь у справі, та які не брали такої участі, але суд у своєму рішенні вирішив питання про їхні права, свободи чи обов'язки.

Застосування преюдиційних обставин

Ще одним із процесуальних засобів забезпечення реалізації конституційної гарантії обов'язковості судового рішення є застосування преюдиційних обставин, встановлених у судовому рішенні, що набрало законної сили, під час судового розгляду іншої справи (частини четверта – сьома ст. 78 КАС України).

Відповідно до сталої судової практики **преюдиція – це обов'язковість фактів, установлених судовим рішенням, що набуло законної сили, в одній справі для суду при розгляді інших справ.**

Преюдиційно встановлені факти не підлягають доказуванню.

Звільнення від доказування з підстав установлення преюдиційних обставин в іншому судовому рішенні, передбачене частиною четвертою ст. 78 КАС України. Так, учасники адміністративного процесу не зобов'язані повторно доказувати ті обставини, які були встановлені чинним судовим рішенням в іншій адміністративній, цивільній або господарській справі, якщо в цій справі брали участь особи, щодо яких відповідні обставини встановлені.

Водночас, звільнення від доказування **не має абсолютного характеру** та не може сприйматися судами як неможливість спростування під час судового розгляду обставин, які зазначені в іншому судовому рішенні.

Для спростування преюдиційних обставин учасник адміністративного процесу, який ці обставини заперечує, зобов'язаний подати суду **належні та допустимі докази**. Ці докази має оцінити суд, що розглядає справу, у загальному порядку за правилами ст. 90 КАС України.

В окремих випадках преюдиційний характер встановлених у судовому рішенні, що набуло законної сили, обставин справи виявляється в тому, що суд враховує такі обставини, навіть у випадку, якщо це судові рішення не було виконано фактично.

Приміром, у постанові від 29 листопада 2019 р. у справі № 805/5043/15-а Верховний Суд дійшов висновку, що набуття позивачем у цій справі статусу вкладника було пов'язано, зокрема, з укладенням додаткової угоди з банком.

Суд своїм рішенням, яке набуло законної сили, зобов'язав банк укласти відповідну угоду. Однак зазначена угода не була укладена внаслідок невиконання банком взятих на себе зобов'язань, а після запровадження тимчасової адміністрації – невиконання уповноваженою особою Фонду такого рішення суду.

На цій підставі Верховний Суд погодився із судами попередніх інстанцій із фактом набуття позивачем статусу вкладника всупереч існуванню фактичного неукладення додаткової угоди, оскільки, якби рішення суду, що набуло законної сили, було виконано, то відповідна угода мала бути укладеною.

Ще одним прикладом преюдиції в судовій практиці є випадки, за яких рішення суду, набуваючи силу обов'язкового, має виконуватися навіть всупереч певним гарантіям, встановленим законом для особи, яка була стороною судового провадження.

Так, у справі № 826/11708/17 позивач – суб'єкт господарювання оскаржував правомірність проведення щодо нього перевірки дотримання земельного законодавства, посилаючись на встановлений законом мораторій на таку перевірку. Суди становили, що перевірку проведено на підставі ухвали суду, тобто за наявності достатніх підстав. Враховуючи викладене, Верховний Суд у постанові від 13 березня 2019 р. дійшов висновку, що відповідач, отримавши ухвалу суду, був зобов'язаний її виконати відповідно до положень чинного законодавства.

Отже, за правовою позицією Верховного Суду **невиконання судового рішення, яке набуло законної сили, надання йому переоцінки, за загальним правилом, суперечить принципу верховенства права, складовою якого є принцип правової визначеності.**

Висновки

Обов'язковість судового рішення є важливою складовою права особи на справедливий суд, що гарантоване ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, та однією з основних засад судочинства, визначених ст. ст. 129, 129-1 Конституції України, ст. ст. 2, 14 КАС України та ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

Обов'язковість судового рішення означає, що таке рішення буде виконано **своєчасно** (у розумні строки), **належним чином** (у спосіб, визначений судом) та **у повному обсязі** (у точній відповідності до приписів резолютивної та мотивувальної частини рішення).

Зміни до Конституції України щодо правосуддя 2016 р. обумовили появу нових підходів до механізму реалізації принципу обов'язковості виконання судового рішення під час вирішення публічно-правових спорів, у зв'язку із закріпленням на рівні положень Основного Закону України того, що: **відповідальність за виконання судового рішення покладено на державу, а контроль за цим процесом – на суд, що виніс відповідне рішення.**

З аналізу висновків Конституційного Суду України слідує, що принцип обов'язковості судових рішень є:

- ▶ складовою права особи на справедливий судовий захист;
- ▶ невід'ємною складовою права кожного на судовий захист інших конституційних прав і свобод людини і громадянина;
- ▶ є видом державного захисту прав і свобод людини і громадянина;
- ▶ є гарантією реалізації інших конституційних прав і свобод, їх утвердження й захисту за допомогою правосуддя.

Забезпечення виконання судового рішення є безпосереднім обов'язком держави, яка через національні організаційно-правові та процесуальні механізми повинна не лише впроваджувати ефективні системи виконання судових рішень, а й забезпечувати функціонування цих систем у такий спосіб, щоб доступ до них мала кожна особа, на користь якої ухвалене обов'язкове судове рішення.

Підвищення в Україні оперативності, якості та кількості виконаних судових рішень, що набрали законної сили, призведе до таких позитивних результатів:

- ▶ підвищення авторитету судових органів та держави в цілому, а також рівня довіри до державних органів; утвердження принципу верховенства права, складовою якого є правова визначеність, що є передумовою для формування в особи впевненості у тому, що судові рішення, яке набуло законної сили, буде виконано без необґрунтованих зволікань у повному обсязі;

-
- ▶ підвищення ефективності та спроможності влади щодо виконання покладених на неї завдань та функцій у сфері забезпечення реалізації прав та свобод людини та громадянина, гарантованих Конституцією та законами України;
  - ▶ підвищення дієвості правосуддя та як наслідок, інвестиційної привабливості держави, формування позитивного іміджу України як надійного міжнародного партнера та учасника міжнародних відносин;
  - ▶ підвищення рівня правової культури населення, що позитивно позначатиметься на стані виконання рішень судів у приватноправових спорах.

Переслідуючи мету забезпечення реалізації конституційного принципу обов'язковості судових рішень, зокрема, у публічно-правових спорах, адміністративні суди повинні зважено підходити до вибору процесуальних засобів такого забезпечення таким чином, щоб це не призводило до порушення основоположних засад адміністративного судочинства та щоб такі засоби не були надмірними за визначених умов та не призводили до порушення прав, гарантованих Конституцією та законами України, а також Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод.

Це означає, що негативні наслідки недобровільного виконання судового рішення мають бути пропорційними та збалансованими, а санкції, накладені судом у зв'язку з невиконанням судового рішення, не повинні бути надмірними, та при цьому мають враховуватися усі обставини, які стали причиною невиконання судового рішення, надаватися оцінка діям боржника, спрямованих на таке виконання, міру його вини тощо.

З метою забезпечення реалізації конституційної гарантії обов'язковості судового рішення адміністративні суди, зокрема, застосовують такі процесуальні механізми:

Роз'яснення судового рішення

Полягає у виправленні формальних недоліків, усуненні неясності судового акта, викладенні рішення суду в більш ясній та зрозумілій формі.

Судовий контроль за виконанням судового рішення

Полягає у перевірці судом належного, точного та своєчасного виконання судового рішення у спосіб отримання звіту про таке виконання або спонукання до виконання судового рішення через визнання протиправними рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень, пов'язаних з невиконанням судового рішення у справі.

Заміна сторони виконавчого провадження

Полягає у об'єктивній необхідності визначення нової сторони, яка має виконати судове рішення; підставою для цього є вибуття такої сторони зі складу учасників виконавчого провадження внаслідок її ліквідації або передачі повноважень у відповідній сфері іншому суб'єкту (процесуальне правонаступництво); спеціальною підставою для заміни сторони виконавчого провадження є виникнення ситуації, за якої відповідний орган, хоча й зберігає повноваження, необхідні для виконання судового рішення, однак тимчасово їх не здійснює, що призводить до тривалого невиконання судового рішення

Поновлення пропущеного з поважних причин строку пред'явлення виконавчого листа до виконання

Застосовується в разі несвоечасного пред'явлення виконавчого листа до примусового виконання за наявності та доведеної поважних причин такого пропуску.

Відстрочення чи розстрочення виконання судового рішення

Застосовується у виключних випадках, зокрема, якщо сторона доведе наявність обставин, що суттєво ускладнюють або унеможливають виконання судового рішення.

Зупинення виконання судових рішень

Відбувається лише у виключних випадках та за умови, що таке зупинення не порушуватиме балансу інтересів сторін, прав осіб, які брали участь у справі та які не брали такої участі, але суд вирішив питання про їхні права, свободи чи обов'язки.

Застосування як преюдиційних обставин, встановлених у судовому рішенні, що набуло законної сили.

Вказаний механізм передбачає обов'язковість фактів, установлених цим судовим рішенням, для суду при розгляді інших справ, без необхідності їх нового доказування.

Дякую за увагу!